
Inhoud

Redactioneel	1	Boeken en andere media	3
Agenda	1	Oproepjes	4
Vereniging	1	Ingezonden door onze leden	5
Gespreksgroepen	2	PoezPas	8
		Colofon	8

Redactioneel

De zesde en laatste nieuwsbrief van dit jaar ligt alweer voor jullie.
PAS dankt alle mensen die een bijdrage geleverd hebben aan de nieuwsbrieven van dit jaar.

In deze nieuwsbrief weer 2 twee lange ervaringsverhalen die we opgestuurd kregen, die allebei in de eerste nieuwsbrief van 2009 een vervolg krijgen.

Heb jij ook een verhaal of wil je iets kwijt, dat kan, we zien je bijdrage voor de nieuwsbrief graag tegemoet.

We wensen alle lezers een prettige decembermaand en tot volgend jaar.

De redactie

Agenda

- Za 13 december **Contactdag Weert.** Locatie: Lunch-café 't Morregat, Beekstraat 65, 6001 GH Weert, 13:00 - 17:00 uur. Verzamelen op station Weert van 12:15 - 12:45 uur. Meer gegevens op de agenda van www.pasnederland.nl.
- Zo 14 december **AFWAS-wandeling Kampina.** Start: station Boxtel, 11:45 uur. Eindpunt: station Oisterwijk. Afstand: 16 km. Meer gegevens op de agenda van www.pasnederland.nl.
- Za 20 december **Contactdag Utrecht.**
Onder voorbehoud, meer gegevens volgen nog op www.pasnederland.nl.
- Za 10 januari 2009 **Contactdag 's-Hertogenbosch.**
Onder voorbehoud, meer gegevens volgen nog op www.pasnederland.nl.

Vereniging**PAS-werkgroep Autisme en Werk**Thema's die de komende tijd aan de orde komen

- solliciteren met autisme
- autisme en loopbaanplanning
- autisme en werkafspraken
- autisme in relatie tot een zinvolle dagbesteding / dagritme

Vergaderdata eerste helft 2009

Woensdag 25 februari 2008 en woensdag 27 mei 2009 om 14:15 in het kantoor van de NVA te Bilthoven (prof. Bronkhorstlaan 10, tel. 030-2299800)

Interesse om mee te denken?

Mogelijk wil je zelf meedenken over alles waar je in de werksituatie tegenaan kunt lopen. In dat geval kunnen wij je hulp gebruiken! Wij zijn nog steeds op zoek naar nieuwe leden voor de werkgroep.

Interesse? Schrijf een mail naar: werkcie@pasnederland.nl

Laatste nieuws met betrekking tot het Netwerk voor mensen met autisme en een hogere opleiding

Actie 'Gouden Kennedywalker'

De Actie 'Gouden Kennedy Walker' ten bate van het AutismeFonds, die ik in september op touw heb gezet in het kader van het lopen van mijn 15e (gouden) Kennedymars in Waalwijk is een groot succes geworden: op vrijdag 24 oktober 2008 heb ik het bestuur van de NVA bij het jaarlijkse congres een bedrag van 450 euro mogen overhandigen ten overstaan van een volle congreszaal. Dit bedrag wordt nog iets hoger als het gevolg van wat nagekomen toezeggingen en giften. Op verzoek van de redactie van 'Engagement', het blad van de NVA, heb ik van deze mars een impressie geschreven die in de laatste editie van deze maand is verschenen. Ik heb deze ingescand en ik kan deze op verzoek toezenden. Op de website van de Kennedymars in Waalwijk (www.langstraat.nl) staat ook een impressie onder het kopje 'Nieuws' en dan het kopje 'Wandelverhalen'.

Ruim 100 belangstellenden voor netwerk initiatief

Inmiddels hebben zich ruim 100 (!) belangstellenden gemeld die aan dit initiatief willen deelnemen, waaronder een hoop mensen die zelf een vorm van autisme hebben. Wanneer we de resultaten zien van de enquête die de NVA dit voorjaar heeft gehouden, dan blijkt dat van de volwassen mensen met autisme, 40% een hogere opleiding (HBO/WO) heeft of deze volgt. Waarmede de noodzaak van een dergelijk initiatief duidelijk is aangetoond. Dit is ook te zien in het kader van de aanbevelingen die gedaan worden naar aanleiding van de enquête-resultaten.

Netwerk is inmiddels actief sinds begin november op linkedin.com

Inmiddels is het netwerk voor mensen met autisme als groep geregistreerd op www.linkedin.com, een website voor beroepsmatige netwerken. Op deze site is het de eerste groep rond autisme die van Nederlandse origine is. Belangstellenden kunnen zich eerst registreren als lid van linkedin.com (dit is gratis) en zich vervolgens aanmelden voor de groep (zoeken in de groepslijst met als zoekterm 'autisme'). Inmiddels hebben zich al wat mensen gemeld en wordt er op bescheiden schaal gediscussieerd. Ik wil de komende maanden de groep verder gaan promoten via linkedin.

Netwerk-workshop voor studenten met autisme van de UvA, VU en HvA te Amsterdam

In het kader van een informatief gesprek met een studentenpsycholoog en een loopbaanbegeleider van de UvA/HvA over het netwerk heb ik een uitnodiging gekregen om te komen spreken op een kleinschalige netwerk-workshop aldaar. Deze wordt bij voldoende belangstelling in mei of juni volgend jaat georganiseerd. Op deze dag zal ook een aantal bedrijven acte de presence geven. Het is de bedoeling dat PAS ook vertegenwoordigd zal worden (door mij). Nadere details volgen nog.

Er vinden binnenkort ook nog gesprekken plaats met loopbaanbegeleiders die zelf een vorm van ASS hebben en in dit vak actief zijn.

Carlo Post

Gespreksgroepen

Gespreksgroep in Utrecht van start.

Er gaat een nieuwe gespreksgroep van start in Utrecht op dinsdagavond 20 januari 2009.

Het zal een vaste groep worden van maximaal 8 deelnemers die eens per 4 weken een avond bij elkaar komen.

Er wordt gesproken over onderwerpen die de deelnemers zelf aandragen.

De gespreksgroep wordt ondersteunt door een PAS-gespreksleider en een medewerker van MEE.

De eerste avond (20 januari) is een informatieavond waarin de belangstellenden met elkaar kunnen kennis maken en bekijken of de gespreksgroep wat voor hen is.

Aan het eind van de avond kun je dan definitief besluiten om mee te gaan doen.

De eerste echte gespreksavond daaropvolgend is op dinsdagavond 3 februari.

Tijd: 19.30 uur tot 21.30 uur
Waar: MEE, locatie Utrecht, in de wijk Overvecht.
Pallas Athenedreef 10, 3561 PE Utrecht.

Aanmelden voor deze groep is verplicht. Je kunt je opgeven bij Hedwig per e-mail: gespreksgroepen@pasnederland.nl of per telefoon: 0578 7120 03 ('s avonds van 19.00 uur tot 20.00 uur).

Gespreksgroep Amsterdam

Er zijn plannen om een nieuwe gespreksgroep op te zetten in Amsterdam. Omdat er altijd wat tijd gaat zitten in de voorbereidingen zal het dus nog wel even duren eer de gespreksgroep daadwerkelijk van start zal kunnen gaan. Mensen die interesse hebben om aan de gespreksgroep deel te gaan nemen kunnen zich alvast opgeven bij Hedwig (zie hierboven).

Boeken en andere media

Theory of Mind en de triade van perspectieven bij Autisme en Syndroom van Asperger

Auteur: Olga Bogdashina
Uitgeverij: Garant
ISBN: 978 90 441 2378 4
Prijs: € 36,90
372 pagina's.

Er is weer een nieuw boek uitgekomen van Olga Bogdashina. Haar 3e boek inmiddels. De ondertitel is: Een blik vanaf de brug.

Olga Bogdashina beschrijft vanuit 3 visies (mensen met autisme zelf, ouders en behandelaars) hoe er gedacht wordt over de diagnose, de classificaties, de oorzaken, ontwikkeling, de theorieën en behandelingen. Ze hoopt met dit boek te bereiken dat mensen uit de drie verschillende 'kampen' in elkaars schoenen gaan staan, het aanmoedigt om van elkaar te kunnen leren en er op deze manier meer begrip voor elkaar komt.

Het spiegelende brein

Auteur: Marco Lacoboni
Uitgeverij: Nieuwezijds
ISBN: 978 90 5712 276 7
Prijs: € 1995
254 pagina's.

Het boek gaat over: inlevingsvermogen, imitatiegedrag en spiegelneuronen. Dus interessant voor mensen met autisme.

Van de achterflap de volgende tekst:

Empathie, imitatie en inlevingsvermogen zijn belangrijke eigenschappen van de mens en voorwaarden voor vooruitgang en beschaving. Sinds kort weten we hoe ze werken: door middel van 'spiegelneuronen' in ons brein, 'slimme cellen' die ons in staat stellen om ons te spiegelen aan anderen.

...

Het spiegelende brein is het eerste boek dat deze revolutionaire wetenschap toegankelijk maakt voor een breed publiek. Lacoboni beschrijft in onderhoudende verhalen hoe de spiegelneuronen zijn ontdekt door het team van Giacomo Rizzolatti van de Universiteit van Parma. Hij legt uit hoe ze werken en waarvoor ze belangrijk zijn: om anderen te begrijpen, voor imitatiegedrag, moreel gedrag, bij het leren, taalverwerving, verslaving, politieke voorkeur en de al dan niet vrije wil. Hij gaat ook in op commerciële toepassingen, zoals het bepalen van consumentenkeuzes. Er is zelfs een nieuw vakgebied ontstaan: neuromarketing. Ook situaties waarin het spiegelen niet lukt komen aan bod, zoals bij autisme.

Als er een lezer is die dit boek voor ons wil lezen en er een recensie over wil schrijven, dan vernemen wij dit graag.

Oproepjes

Gezocht: iemand die een adressenbestand kan aanmaken.

Op dit moment zijn we bezig met de ontwikkeling van onze nieuwe website www.autismeplatform.nl. Om deze site in de toekomst goed te kunnen promoten, willen we t.z.t. alle relaties van PAS een mailing sturen (digitaal en/of via gewone post), waarin op het bestaan van deze nieuwe website wordt gewezen. Om dat goed te kunnen doen, is het nodig om een up-to-date adressenbestand aan te leggen van onze relaties en netwerkcontacten. Denk hierbij aan geïnteresseerde mensen uit onze doelgroep (degenen die zelf ASS hebben of een vermoeden hiertoe), maar ook aan zorginstellingen en andere relevante organisaties.

Ik ben nu dus op zoek naar iemand die OP KORTE TERMIJN (in de maand december 2008) tijd heeft om dit adressenbestand aan te leggen. De adresgegevens worden ingevoerd in Excel. In eerste instantie ligt, vanwege de eisen die aan het project zijn gesteld, de prioriteit bij de provincies Gelderland en Noord-Brabant.

Wil je dit zelf doen, of ken je iemand die dit wil doen, dan hoor ik dat graag!
Je kunt je aanmelden voor deze taak door een mail te sturen naar karinvdbosch@pasnederland.nl.
Wanneer je je in december nog met deze taak kunt bezighouden, bieden we je een vrijwilligersvergoeding aan.

Decemberverhalen

Hoe breng jij deze decembermaand door?
Geniet je van de gezelligheid, van de kortere dagen, van de vele feestelijkheden?
Of zou je liever de hele maand december over willen slaan?

Zet je gedachten hierover op papier, dan plaatsen we dat in de volgende nieuwsbrief.
Stuur het op naar de redactie: redactie@pasnederland.nl.

Ingezonden door onze leden

Zintuiglijke problemen

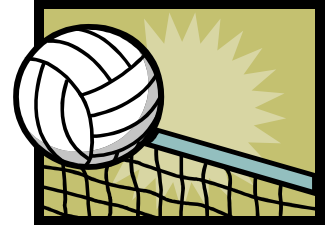
In uw vorige nieuwsbrief vroeg u aan lezers om te schrijven over problemen die ze tegenkwamen op het gebied van hun zintuigen.

Ik ondervind veel problemen met mijn zintuigen op allerlei gebieden. Veel van mijn zintuigen zijn overgevoelig. Over één probleem daarmee wat ik onlangs tegen kwam wil ik wel wat schrijven. Het beeldscherm van mijn computer was kapot gegaan en omdat ik al langer eigenlijk een laptop wilde hebben besloot ik dat het nu het geschikte moment was om die laptop dan nu te kopen. In de winkels echter kwam ik tot mijn grote ontzetting (verbazing) erachter dat alle beeldschermen van laptops een spiegelend scherm hebben. Ik kan daar niet mee werken, mijn ogen zijn overgevoelig voor die weerkaatsing van dat licht. Ik heb problemen om mijn tekst op het scherm goed te kunnen lezen. En hoe kan ik werken als ik mezelf steeds weerspiegeld zie op het scherm?

Stad en land heb ik afgezocht, maar geen geschikte laptop te vinden voor mij. Alle verkopers in de winkels staarden mij verbaasd aan, als ik vertelde dat ik last had van zo'n spiegelend scherm. De meeste verkopers begrepen het probleem niet en sommigen die het probleem wel erkenden wisten me eigenlijk ook niet te vertellen waarom er geen matte schermen meer te verkrijgen waren.

Uiteindelijk heb ik via internet een 2e hands laptop op de kop weten te tikken met een mat scherm en kan ik weer heel wat jaren vooruit.
Bijkomend voordeel van zo'n laptop blijkt te zijn dat met het toetsenbord heel stil te typen is, wat weer fijn is voor mijn overgevoelige gehoor.

René's Rubriek – Mijn Verhaal – Deel 1

Inleiding

Hallo, ik ben René van Nistelrooij.

Ik ben/was werkzaam als actuaaris bij een adviesbureau in Eindhoven.

Ik heb ruim 10 jaar ervaring in het in begrijpelijke taal adviseren van (vooral) grote klanten, pensioenfondsen en verzekeraars. Ook collega's vragen regelmatig om uitleg en ik leid nieuwe collega's op. Een actuaaris is een vergelijkbaar beroep als een notaris of een register accountant. Ik ben echter niet gespecialiseerd in notarieel recht of financiële boekhouding maar in het maken van teksten en wiskundig ontwerpen van regelingen voor verzekeringen, pensioenen, beleggingen en hypotheeken. Ik ben (2008) 40 jaar, gescheiden (in 2007) en heb vier kinderen. Ik woon zelfstandig in Oss in Noord Brabant. Oss ligt tussen Den Bosch en Nijmegen. Eind april 2006 is bij mij de diagnose Autisme Spectrum (AS) variant Asperger gesteld. Toen de diagnose eind april 2006 bij mij werd gesteld was dat voor mij, mijn ouders en mijn beide broers een grote verassing of schrik zo mag je het ook wel noemen. Tot slot ben ik fanatiek volleyballer (wel recreatief) en houd ik van koken, sterrenkunde, tekenen, schilderen en films, popmuziek, lezen, puzzelen en computeren.

Mijn verhaal

In twee delen wil ik vertellen over hoe ik mijn diagnose heb gekregen, de weg daar naar toe, en hoe ik vervolgens met vallen en opstaan en therapie met mijn handicap ben om gegaan. Wat mij betreft is autisme een handicap en ik vind stoornis dan ook een verkeerd woord. Stoornis heeft bij mij (en de meeste mensen) een negatieve klank en bij handicap heb ik dit gevoel niet. Meer mensen hebben dit gevoel: PAS is ook niet voor niets met maar één "S" op het eind: het woordje stoornis is bewust weggelaten.

Ik heb nog een waarschuwing vooraf: mijn verhaal is persoonlijk. Daarmee bedoel ik dat voor elke persoon met autisme geldt dat deze individueel anders is, zodat de kans groot is dat je jezelf in mijn verhaal méér niet herkent, dan wel. Dit is helaas altijd bij persoonlijke verhalen en ook bij autobiografische boeken. Ik ga er evenwel vanuit dat er toch wel een aantal zaken zijn die je wel herkent, zeker voor mensen die pas op latere leeftijd de diagnose autisme hebben gekregen.

Burnout voorjaar 2005

In het voorjaar 2005 is het erg druk met geboorte vierde kind, veel drukte met overwerk op het werk en diverse zaken regelen en doen voor het nieuwe huis. Begin april 2005 – net na de verhuizing naar het nieuwe huis - val ik dan ook uit. Men denkt in eerste instantie aan een burnout. Ik krijg begeleiding van het bedrijfsmaatschappelijk werk. Deze begeleiding werkt echter niet: ik blijf met grote regelmaat extreem angstig en moe.

Eigen psycholoog zomer 2005

Na een tijdje stopt de begeleiding: men gunt mij zogenaamd even rust. Hiermee neem ik géén genoegen en huur op eigen initiatief en eigen kosten een psycholoog in. Deze kosten krijg ik overigens weer voor een groot gedeelte terug via de aanvullende ziektekostenverzekering.

De ervaring is dat na een tiental sessies (na de intake) de meeste angstproblemen wel zijn opgelost of dat men weet hoe er mee om te gaan. In mijn geval is dit niet het geval: ik blijf nog steeds met grote regelmaat extreem angstig en moe.

Naar het GGZ najaar 2005 en voorjaar 2006

Via de huisarts wordt ik verwezen naar het GGZ. Na ruim twee maanden wachten mag ik in december 2005 op intake bij het GGZ. Deze intake duurt circa 1 uur en met de gegevens van de psycholoog zal door het GGZ een (voorlopige) diagnose / behandeling worden vastgesteld. In januari 2006 krijg ik als (voorlopige) uitslag dat ik last heb van een aanpassingsstoornis met angst en depressieve gevoelens.

Men stelt voor om een (uitgebreider) vervolg onderzoek te doen om meer duidelijkheid te krijgen. Een andere reden is dat bij mijn zontje recentelijk op de basisschool een vermoeden van autisme is geconstateerd, waarvan ik veel zaken in mijzelf herken.

Ik stem in met dit onderzoek. Voor dit onderzoek moet ik weer wachten, deze keer is dat drie maanden.

In april 2006 heb ik dit onderzoek. Dit is meerdere dagdelen en ook mijn partner, ouders en broer worden uitgenodigd om hun verhaal te doen. Het onderzoek is erg intensief en maakt veel indruk op mij.

Diagnose eind april 2006

Eind april krijg ik de uitslag: depressie met een Asperger persoonlijkheid. Het vermoeden van autisme wordt dus bevestigd. Dit is ondanks de verwachting toch een grote teleurstelling voor mij. Voor mijn ouders en mijn beide broers is het een grote verassing of schrik, zo mag je het ook wel noemen. Voor mijn partner is er minder verassing.

Behandeling GGZ mei 2006 tot en met mei 2008

De behandeling begint in mei 2006 bij het GGZ en is drieërlei: medicijnen, een GZ-psycholoog tweewekelijks en wekelijks een psychiatrisch verpleegkundige op bezoek.

Als medicijnen slik ik antidepressiva en zo nodig angstremmers. De laatste heb ik een jaar geslikt. Voor de antidepressiva geldt dat ik deze nu (2008) nog steeds slik. De dosis is nu (2008) echter nog de minimum dosis, terwijl ik met de maximum dosis (drie maal zoveel) ben begonnen.

De GZ-psycholoog ziet mij tweewekelijks en leert mij om te gaan met autisme. Zij heeft met name ervaring met kinderen met autisme (minder met volwassenen) en heeft een partner die waarschijnlijk ook Asperger heeft. Het klikt met haar en ik denk dat dit vooral komt door haar partner: ze weet waar ze over praat. Ze zegt dat ik - met mijn opleiding en andere persoonlijke eigenschappen, circa twee jaar bezig zal zijn met therapie om te leren over autisme en hier mee om te gaan. Ik geloof dit uiteraard niet: ik kan dat natuurlijk veel sneller. Dat is uiteraard helemaal niet het geval, alleen al de rouwverwerking dat ik autisme heb duurt al vrij lang.

Achteraf heeft ze gelijk gehad: na circa twee jaar heb ik het een en ander over autisme redelijk tot goed verwerkt en kan ik er redelijk tot goed mee omgaan. Ik vind het knap dat zij de duur zo goed heeft ingeschat. Ik heb begrepen van haar dat twee jaar vrij snel is en dat de meeste mensen met autisme er langer over doen en dat sommige er zelfs levenslang mee bezig zijn. De duur is erg afhankelijk hoe je persoonlijk in elkaar zit, je opleiding, de thuissituatie, etc. Achteraf gezien ben ik blij dat het bij mij 'maar' twee jaar heeft geduurd. Vooraf was deze twee jaar voor mij een erg angstig vooruitzicht en ik werd al moe als ik er aan dacht.

De psychiatrisch verpleegkundige komt wekelijks op bezoek en houdt zich met name bezig met mijn depressie. Zij doet ook praktische zaken met me. Ze gaat bijvoorbeeld met me wandelen als ik het echt niet meer zie zitten. En zij heeft geholpen met het zoeken naar dagbesteding bij het GGZ.

Bij de dagbesteding GGZ heb ik mijn hobby van tekenen en schilderen opgedaan. Verder heb ik er enkele computercursussen gedaan en ben ik inmiddels vaardig in het maken van lijstwerk voor posters en schilderijen in de lijstenmakerij van het GGZ.

In het begin was ik al blij als ik er gewoon kon zijn bij de dagbesteding GGZ. Inmiddels ben ik zover dat ik andere mensen help – ik weet immers hoe het een en ander voelt. Dit helpen doe ik zo goed dat ik zelfs gevraagd ben door het GGZ als ervaringsdeskundige. Dit laatste lijkt me erg leuk, maar ik spreek af dat ik hier nu (2008) nog even mee wacht.

Mijn verhaal Deel 2

In de volgende nieuwsbrief PAS het vervolg van mijn verhaal.

René van Nistelrooij.

Mijn Asperger-syndroom (De grote zoektocht) – Deel 1

Door Martine Geusebroek

Aan autisme had ik nooit gedacht; sterker nog: ik had er zelf nooit over nagedacht, nooit erg gehad in het bestaan ervan omdat er vele jaren niets of weinig over bekend was in Europa. Na de Tweede Wereldoorlog was er nog vele jaren een achterstand in allerlei dingen, zo ook in de psychiatrie en de psychologie.

Nooit had ik geweten, waarom ik ánders was dan anderen, waarom ik allerlei dingen niet kon of veel te laat leerde, waarom ik als kind soms gekke manies had en vaak verschrikkelijk van streek raakte en geweldige huilbuien kreeg van agressieve en dominante mensen of kinderen of van vreemde en moeilijke situaties.

En waarom ik nooit zo'n hele rits vriendinnetjes had als mijn één jaar oudere zus en als iedereen, áls ik al contact kreeg, dan was het met "vreemde" kinderen, of kinderen die jonger of juist veel ouder waren dan ik. En hoe het kwam dat ik altijd zo onhandig praatte, op verkeerde momenten en met teveel woorden – in mijn schooltijd leverde dat heel wat keren een strafplekje in een hoek of op de gang op, of een flinke portie strafregels – en hoe het kwam dat ik bij het ouder worden nooit een vriendje had.

Ik wist niet hoe ik met jongens om moest gaan, omdat ik het vreemde wezens vond waarvan ik niet wist hoe ze dachten en hoe ik er tegen moest praten. Op de meisjesscholen waarop ik zat, was onder de leerlingen het hebben van een vriendje bijna een must, en het "aan de haak slaan" van een jongen bijna een ongeschreven regel, en wie daar niet aan kon voldoen werd al gauw "voer voor pestkoppen", net zoals bij álles waarin kinderen afwijken van een "normaal" gedragspatroon. Wat de meerderheid doet wordt immers als normaal beschouwd.

Dat pesten zet zich later bij volwassenen vaak voort, in werkkringen, op verenigingen en zelfs in de thuissituatie. Vroeger weet ik al die dingen aan iets verkeerd in mijn aard en aan mijn onhandigheid, omdat ondanks alle uitgebreide onderzoeken – mijn ouders stelden álles in het werk om mij aan een goed plaatsje in de samenleving en een normaal en gelukkig leven te helpen – de oorzaak van al die vreemde dingen nooit gevonden werd. Ik ben in '47 geboren en ik groeide op in de opbouwtijd. Tot vlak voor mijn zeventiende jaar, tot die noodlottige dag waarop ik mijn eerste epileptische aanval kreeg, was ik mij er niet van bewust dat ik écht gehandicapt was. Ik had een prettige jeugd waarin vele leuke momenten en situaties voorkwamen, ondanks de vele, ook voor het gezin en mijn ouders, moeilijke situaties en momenten die, achteraf gezien, door mijn autisme werden veroorzaakt. Daar hoorden óók mijn depressies bij – het zou nog jaren duren voordat dat woord algemeen bekend werd – en mijn “dwarse buien”. Toch had ik een leuke, zij het wat rommelige, jeugd. Mijn ouders verhuisden vaak, emigreerden zelfs een keer, vanwege omstandigheden en mijn vader zijn beroep, maar ik geloof niet dat dat mij heeft gedeerd, op elke plek waren er immers weer dezelfde dingen en mensen om mij heen, dus het vertrouwde thuis ging overal met mij mee, en in onze “tropentijd” waren er nog andere volwassenen waar ik aandacht van kreeg. Ik had zussen, eerst twee, later drie, waarvan de oudste mij, achteraf gezien, tot mijn 15^e en vooral tot en met mijn achtste jaar, min of meer heeft begeleid. Later heeft zij vele jaren in de psychiatrie gewerkt. Ik ben dus, mag ik wel zeggen, tamelijk beschermd opgegroeid. Dat het in vroeger jaren uitzonderlijk was als een autistisch kind in het eigen gezin opgroeide i.p.v. in een kindertehuis of een pleeggezin ontdekte ik pas een jaar of drie geleden. Ik was stomverbaasd!

Vlak voor mijn zeventiende jaar kwam er een grote verandering: ik kreeg voor het eerst een epileptische toeval. Vanwege gebruik van tranquilizers was ik niet meer in staat om mijn vooropleiding af te maken en, zoals ik graag had gewild, via de kunstklas naar de kunstacademie te gaan. Ook andere soorten opleidingen, al of niet schriftelijk, mislukten allemaal op één na, ondanks de stimulans van mijn ouders, evenals de dertien verschillende werkkringen die ik achtereenvolgens had; altijd ongeschoold, lichamelijk werk.

Na 22 jaar kicke ik af, rond mijn veertigste jaar, met inzet van al mijn wilskracht, zelfdiscipline en intelligentie, en daarnaast met de hulp van een homeopaat en mijn doorzettingsvermogen. De epileptische toevallen bleven toen al een poosje weg. Ongeveer twee jaar later kicke ik óók van de nicotine af.

Einde deel 1. Deel 2 in de volgende nieuwsbrief.

---

verdwaald

verdwaald in de wereld
weet ik niet welke weg ik moet gaan
navigatie voor binnen
werkt niet daar buiten
bestemming bereikt
en toch ben ik er niet

stoornis ga weg
zonder jou zou het kloppen
zou ik weten wanneer ik de bocht om moest gaan
maar jouw plannen zijn anders
en ik moet wel volgen
dus geef ik me over
en verdwaal keer op keer

marijke

---

colofon

nieuwsbrief

De nieuwsbrief is een uitgave van PAS en verschijnt zes keer per jaar.

Aan deze nieuwsbrief hebben bijgedragen:
Karin van den Bosch, Martine Geusebroek, Sylvia Hubers, Hedwig Ideler, René van Nistelrooij, Carlo Post, Frank van Tiel, marijke.

kopij

Kopij voor de volgende nieuwsbrief dient uiterlijk 30 januari 2009 in het bezit te zijn van de redactie: per e-mail naar redactie@pasnederland.nl, per post naar ons algemene postadres of per fax.

digitale nieuwsbrief

Wij zenden de nieuwsbrief bij voorkeur via e-mail. Abonneren op de digitale nieuwsbrief kan door een mail te sturen naar nieuwsbrief@pasnederland.nl met

als onderwerp 'aanmelding digitale nieuwsbrief PAS'. De digitale nieuwsbrief is te downloaden als PDF of Word-document.

contactgegevens PAS

Algemeen postadres:
PAS Nederland
J.M. van der Meijstraat 9
1333 PH Almere

Telefoon: 030 - 711 35 91
Fax: 084 - 736 4930

Verenigingsinformatie: algemeen@pasnederland.nl
Overige informatie en advies: advies@pasnederland.nl
PR en folders: communicatie@pasnederland.nl